

Vaiko teisių gynėjai, kasdien susiduriantys su vaikais, patiriančiais smurtą, padeda ne tik sustabdyti prievartą prieš juos, bet ir lydi juos teisiniuose, emocinės gerovės atstatymo procesuose. Didelį nerimą vaikus ginantiems teisininkams kelia vaiko būklė, kuomet jis skriaudžiamas artimiausioje aplinkoje, o vienas iš tėvų slepia smurtą ar netiki vaiku. Vaikas neturi palaikymo, nes jam artimas žmogus pateisina smurtaujančio elgesį ir gina ne jį, o smurtautoją. Tai ne tik labai sunki situacija vaikui emociškai, bet ir nelengvas kelias norint įrodyti smurtavus prieš vaiką. Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos teisininkė Jurgita Varanauskienė paaiškina, kaip dirba vaiko teises ginantys teisininkai, gavę pranešimą apie smurtą prieš vaiką: kokių veiksmų imasi, kaip realiai padeda skriaudžiamam vaikui.

Sužinojus apie smurtą prieš vaiką, nedelsiant su juo susisiekiama

„Vaiko teisių gynėjai, gavę informaciją apie bet kokios smurto formos prieš vaiką atvejį, nedelsdami susisiekiama su smurtą patyrusiu vaiku, vyksta į jo gyvenamąją vietą, išklauso jo nuomonę, taip pat jo tėvų ar globėjų poziciją, priima sprendimą atlikti vaiko situacijos vertinimą. Jei vaikas patyrė prievartą šeimoje, sprendžia klausimą dėl vaiko perkėlimo į saugią aplinką“, – eigą po žinios gavimo apie smurtą prieš vaiką pasakoja J. Varanauskienė.

Pasak teisininkės, atliekant vaiko situacijos vertinimą visų pirma yra aiškinamasi, ar vaikas su vienu iš tėvų yra saugus, ar kaltininko atžvilgiu yra taikytos procesinės prievartos priemonės. Jei smurtą patyręs vaikas įveikia kritinę būklę, Tarnybos teisininkas informuoja jį visais rūpimais klausimais, konsultuoja, organizuoja ar tarpininkauja, kad tolesnę pagalbą teiktų kitos institucijos, pavyzdžiui, kad smurtą patyrusiam vaikui būtų suteikta medicininė pagalba. Bendradarbiaujama su savivaldybių ar nevyriausybinų organizacijų krizių centrais, teikiančiais apnakvindinimo ar apgyvendinimo paslaugas, su socialinių paslaugų įstaigomis, policija, reikalingomis sveikatos priežiūros įstaigomis, teisinę pagalbą teikiančiomis institucijomis. Jei į Tarnybą kreipiamasi dėl vaiko patirtos psichologinės prievartos, konkretūs Tarnybos veiksmai labai panašūs kaip ir seksualinės ir fizinės prievartos atvejais.

„Susidūrus su seksualinę, fizinę prievartą patyrusiais vaikais, suteikiamos pirminės konsultacijos, padedama įveikti potrauminį sindromą. Prokuratūra, gavusi informaciją apie seksualinę ar fizinę prievartą, renka medžiagą baudžiamajai bylai iškelti: apklausia vaiką, nukentėjusįjį siunčia medicininei apžiūrai, sulaiko įtariamąjį, vyksta į įvykio vietą, renka įrodymus. Nustačiusi nusikaltimo sudėtį, kelia baudžiamąją bylą, medžiagą perduoda teismui. Teismai, gavę medžiagą apie vaiką, patyrusį prievartą, nagrinėja bylą teisme, priima sprendimą“, – paaiškina teisininkė.

Labai svarbu mokėti smurtą atpažinti bei įvertinti

„Smurtas artimoje aplinkoje ir prievarta gali paliesti bet kurį žmogų, tačiau ši problema dažnai yra nematoma, pateisinama ar neigiama. Pastebėti ir pažinti smurtinių santykių požymius – pirmasis žingsnis link tokių santykių nutraukimo“, – sako Tarnybos teisininkė.

Vaiko teisių gynėjams kelia didelį susirūpinimą, kuomet vienas iš tėvų slepia ar netiki vaiku, pasakojančiu apie patirtą smurtą iš kito. „Tokiais atvejais, ikiteisminį tyrimą atliekantiems pareigūnams sunku kaltininkams inkriminuoti padarytas nusikalstamas veikas, nes vienas iš tėvų įtakoja vaiką keisti parodymus, slėpti aplinkybes, o tuo tarpu vaikas – švelnina situaciją tam, kad iš artimųjų nesulauktų priešiško, kas reiškia, kad įvykis gal būti neutralizuotas“, – pastebi pašnekovė.

Galvodami apie smurtą artimoje aplinkoje pirmiausia galvojame apie fizinį smurtą. Tačiau, pasak pašnekovės,

visų formų prievarta yra vienodai netoleruotina, tad ypač svarbu mokėti smurtą atpažinti bei įvertinti. „Paprastai, smurtinius santykius atspindi nemažai ženklų, iš kurių svarbiausias – baimė. Jei šeimoje ar artimoje aplinkoje smurtaujama, ar matote, kad kiti žmonės savo veikimu ar neveikimu žiauriai elgiasi, fiziškai ir psichiškai gniuždo vaiką, partnerį ar kitą žmogų, nereikia laukti ar gailėti, rekomenduotina iš karto kreiptis į Tarnybą, policiją, kitas institucijas ir pranešti apie tai“, – pataria J. Varanauskienė.

Paklausus, kurios bylos yra sunkiausios, J. Varanauskienė sako, kad jai pačios sunkiausios baudžiamosios bylos, susijusios su lytiniais nusikaltimais prieš mažamečius vaikus. Minėtos nusikalstamos veikos gana dažnai padaromos šeimose, artimoje nukentėjusiojo aplinkoje (pažįstami, kaimynai), rečiau tarp nepažįstamų, tarpusavyje anksčiau nesusijusių žmonių.

Kalbėdama apie seksualinio smurto atvejus, vaiko teisių gynėja sako, kad auka pasakodama apie įvykio aplinkybes ir emocinę savo būseną, duodama parodymus gali jaustis nepatogiai, gali bijoti, užduodamus klausimus vertinti kaip pažeminimą. Todėl auką reikia gebėti išklausti, paskatinti, pagelbėti, palydėti. Yra įkurti specializuoti pagalbos centrai, kurie palaiko, suteikia pagalbą, parodo kelią ir niekada neteisčia, nesmerkia.

Psichologinį smurtą teisme įrodyti sunkiau, bet įmanoma - tą rodo pavyzdžiai

Psichologinės prievartos atveju vaikui suteikiama psichiatro, psichologo pagalba. Į prokuratūrą dėl psichologinio smurto kreipiamasi retai.

„Psichologinį smurtą teisme įrodyti sudėtinga, tačiau darbo praktikoje jau yra atvejų,

kuomet teismuose yra priimami apkaltinamieji nuosprendžiai neteisiesiems už tai, kad vienas iš tėvų sistemingai, ilgą laiką siuntė įžeidžiamo pobūdžio SMS žinutes savo vaikui, kurios turėjo neigiamos įtakos emocinei vaiko būsenai. Tyrimo metu vaikas emociškai jautėsi blogai, savijautai įtakos turėjo nuolatiniai tėvų konfliktai, nuteistojo tėvystės įgūdžių stoka“, – sako teisininkė. Nuosprendžiu taip pat buvo konstatuota, kad nuteistojo siųstos žinutės nesuteikė vaikui saugumo ir meilės pojūčio, priešingai, jos kūrė sumaištį vaiko jausmuose, skatino nesantaiką, stiprino nepasitikėjimą savimi, buvo skiepijama baimė, jog jis gali būti atskirtas nuo jam reikšmingų asmenų. Todėl buvo pripažinta, kad tokiu elgesiu tėvas piktnaudžiavo savo, kaip tėvo, teisėmis bei pareigomis ir tokiu būdu psichiškai gniuždė nukentėjusįjį vaiką, todėl buvo nuteistas dėl nusikalstamos veikos.

Vaiko teisių gynėjai kviečia nebijoti ir būtinai kreiptis dėl patiriamo smurto

Tarnybos teisininkė atkreipia dėmesį, kad smurtinis elgesys visada yra sąmoningas, todėl sakymas, kad smurtautojas taip pasielgė ar pasakė netyčia, kad jį išprovokavo, prilygsta dar vienam smurto veiksmui prieš auką: „Netyčia galima pasielgti vieną kartą, bet ne nuolat ir tuo „netyčia“ aš netikiu. Pagalbos reikia kreiptis tuomet, kai aukos psichologinė būsena nukenčia, kai matai, kad kenčia vaikai. Pagalbos reikia kreiptis visada“.

Vaiko teisių gynėja atkreipia dėmesį patyrusių, šiuo metu patiriančių smurtą, įtariančių ar matančių savo aplinkoje smurtą patiriantį vaiką, jokių būdu nebijoti kreiptis pagalbos: „Drąsiai skambinkite 112 arba kreipkitės tiesiai į vaiko teisių gynėjus. Mes ne tik išgirsime, suprasime, nutrauksime smurtą, bet ir padėsime, parodysime kelią, kuriuo eiti, kad kaip galima greičiau auka galėtų atsitiesti ir vėl gyventi saugiai“.

